

В. В. Ємець,
к. е. н., старший викладач,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8747-2961>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.9.486

ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

V. Yemets,
PhD in Economics, Senior Lecturer, State University of Trade and Economics

INSTRUMENTS FOR THE RECOVERY OF UKRAINE'S LOCAL ECONOMY IN THE POST-WAR PERIOD

У статті систематизовано інструменти повоєнного відновлення місцевої економіки України. Із залученням наукових і аналітичних джерел доведено, що відбудова територій має спиратися не лише на відновлення зруйнованих об'єктів, а й на формування стійкої системи локального розвитку, у якій громада, місцева влада, бізнес діють як узгоджена інституційна коаліція. Обґрунтовано, що ключовими передумовами розкриття потенціалу місцевої економіки є поглиблення фіскальної децентралізації, розвиток стратегічного планування, посилення інституційної спроможності громад, розширення практик публічно-приватного та муніципально-приватного партнерства, а також упровадження механізмів залучення інвестицій, підтримки бізнесу, модернізації житлово-комунальної, транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури. Узагальнено світові практики міжмуніципального і транскордонного співробітництва, використання місцевих фінансових інструментів та розвитку зеленого туризму. Практична цінність статті полягає у формуванні узагальненої моделі інструментів відновлення місцевої економіки, придатної для використання у стратегічних документах територіальних громад.

The article systematizes the instruments for the post-war recovery of Ukraine's local economy and substantiates the logic of their combined application at the level of territorial communities. Drawing on scholarly, analytical and regulatory sources, it proves that the recovery of territories should not be reduced to the physical reconstruction of damaged facilities only. A sustainable recovery model requires the restoration of the economic functions of territories, the renewal of employment, the return of human capital, the modernization of municipal infrastructure, and the strengthening of local institutions capable of planning, coordinating and implementing long-term development projects. The paper demonstrates that the local economy in the post-war period should be understood as an institutionalized space of interaction among local authorities, businesses, households, communal enterprises, civil society organizations and external partners. Within this framework, communities act not merely as recipients of transfers, but as active organizers of development, capable of mobilizing internal resources, preparing investment projects and building cooperation with donors and private investors. The study identifies the main prerequisites for unlocking the potential of local economies: deeper fiscal decentralization; strategic and spatial

planning linked to medium-term budgeting; stronger institutional capacity of local self-government; wider use of public-private and municipal-private partnership models; support for micro, small and medium-sized enterprises; and the modernization of housing and communal, transport, energy and social infrastructure. Particular attention is paid to instruments that can increase local resilience in wartime and post-war conditions, including investment passports, greenfield and brownfield sites, business support services, local development funds, energy service contracts, municipal borrowing, project offices, and mechanisms of intermunicipal and cross-border cooperation. The article also generalizes international practices relevant for Ukrainian communities, especially in the fields of local finance, energy decentralization, infrastructure renewal and community-based development. The practical value of the study lies in the proposed grouping of recovery instruments according to their impact on community capacity: instruments that form the financial basis of recovery, instruments that launch the entrepreneurial ecosystem, instruments that modernize the infrastructure framework, and instruments that integrate communities into wider spaces of development. Such an approach may be used in strategic documents, local recovery plans and medium-term development programs of territorial communities.

Ключові слова: місцева економіка, повоєнне відновлення, територіальні громади, публічно-приватне партнерство, місцеві бюджети, інвестиції, транскордонне співробітництво.

Keywords: local economy, post-war recovery, territorial communities, public-private partnership, local budgets, investment, cross-border cooperation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Повномасштабна війна зробила локальний вимір економічної політики необхідним напрямком відновлення України. Руйнування житла, виробничих потужностей, транспорту, енергетики та соціальної інфраструктури, міграція населення і зміна просторової структури економіки сформували перед територіальними громадами завдання пов'язані із забезпеченням базової стійкості, підтриманням зайнятості і формуванням передумов довгострокового розвитку. За цих умов місцева економіка набуває значення не лише як сукупність підприємств і доходів, а як інституційно організований простір взаємодії місцевої влади, бізнесу, населення та зовнішніх партнерів. Саме на рівні громади ухвалюються рішення щодо відбудови інфраструктури, підтримки підприємництва, модернізації комунального господарства та створення умов для повернення людського капіталу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика відновлення місцевої економіки України у повоєнний період охоплює інфраструктурні, фінансові, інституційні та безпекові аспекти розвитку громад. Питання відбудови транспортної та іншої інфраструктури розкрито у праці М. Бойченко [1], стратегічні засади регіонального розвитку в умовах сучасних викликів — у дослідженні В. Борщевського, В. Засадка та О. Василиці [2], а нормативну основу цього процесу визначає Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [8]. Значну увагу приділено застосуван-

ню державно-приватного партнерства [3], економічному відновленню після збройних конфліктів [4], розвитку територіальних громад та їх інституційної спроможності [5; 10]. Окремо досліджуються підтримка малого підприємництва в умовах воєнного стану [7], енергоне-залежність місцевих громад [9] і фінансові правила субнаціонального управління [11]. Водночас у наявних працях недостатньо системно узагальнено саме комплекс інструментів відновлення місцевої економіки на рівні територіальних громад, що зумовлює актуальність цього дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є систематизація інструментів відновлення місцевої економіки України у повоєнний період та узагальнення передумов їх результативного застосування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Місцева економіка у повоєнний період має розглядатися як об'єкт багаторівневого підходу відновлення, у межах якого мають поєднуватися заходи спрямовані на відновлення виробництва, зайнятості, соціальної інфраструктури, інституційної спроможності громад тощо. Повномасштабна війна спричинила значні втрати людського, виробничого й інфраструктурного потенціалу, що в різних типах територій проявляється по-різному: для індустриальних громад це означає зниження ділової активності та руйнування логістики, для сільських — ослаблення локальних ринків праці та звуження ресурсної бази, для прикордонних — одночасне посилення безпекового навантаження та відкриття но-

вих можливостей кооперації з партнерами ЄС. Саме тому відновлення не може бути зведене до відбудови втрачених матеріальних фондів. Воно має включати відновлення функціональної ролі території в національній економіці, формування нових спеціалізацій, підтримку місцевого бізнесу та розбудову інституцій, здатних супроводжувати зміни у середньо- і довгостроковій перспективі. Разом з тим, як пише українська дослідниця О.Євюкова: "досліджуючи проблематику щодо відновлення територіальних громад, слід зауважити, що вона є досить дискусійною, оскільки цілісно сформованого розуміння щодо розробки планів відновлення територіальних громад, пріоритетності в сфері відновлення, розвитку регіонів і громад сьогодні не існує" [5, с. 114].

Місцева влада повинна бути не пасивним розпорядником трансфертів, а активним учасником економічного розвитку, партнером бізнесу та ініціатором інвестиційних і соціально значущих проєктів. Така логіка відповідає сучасному баченню державної регіональної політики, зафіксованому у стратегічних документах до 2027 року, де територіальна згуртованість, спроможність громад та орієнтація на місцеві ресурси визначені як базові принципи розвитку [8]. Відтак місцева економіка має консолідувати зусилля органів самоврядування, комунального сектору, підприємців, громадських об'єднань і домогосподарств навколо кількох практичних цілей: забезпечення зайнятості, збільшення доходної бази бюджету, підтримки критичної інфраструктури, підвищення якості публічних послуг та створення привабливого середовища для повернення населення і капіталу.

Найголовнішою передумовою розкриття потенціалу місцевої економіки є фінансова спроможність громад. Фіскальна децентралізація має значення не лише як механізм перерозподілу доходів між рівнями влади, а як інструмент формування власної мотивації до розвитку податкової бази, інвестиційного планування та ефективного використання майна громади. Місцеві бюджети можуть працювати як бюджети розвитку лише тоді, коли органи самоврядування мають достатній простір для визначення пріоритетів, співфінансування проєктів, акумулювання коштів спеціальних фондів і використання довгострокових фінансових інструментів. У цьому сенсі необхідним є розширення реальних, а не декларативних можливостей місцевої влади у сфері землекористування, ресурсокористування, кредитної політики та участі у комерційних проєктах. Відсутність достатньої фінансової автономії обмежує здатність громади діяти проактивно, тоді як розширення місцевої компетенції дозволяє формувати власні програми підтримки бізнесу, енергоефективності, транспорту чи житлового фонду.

Разом з тим підвищення фінансової автономії не може відбуватися без належного стратегічного планування. Розвиток територіальних громад потребує поєднання бюджетного процесу із середньостроковими стратегіями, просторовим плануванням та системою підготовки інвестиційних проєктів. Наукові праці зі стратегування регіонального розвитку показують, що конкурентоспроможність території формується через узгодження інституцій, ресурсів, інфраструктурних рішень

і людського капіталу [2]. Саме тому громада має не просто декларувати пріоритети, а переводити їх у портфель проєктів: від індустриальних і логістичних до соціальних, освітніх та енергетичних. Практичну роль тут відіграють інвестиційні паспорти, бази greenfield— і brownfield-майданчиків, земельні каталоги, плани використання комунального майна, а також офіси супроводу інвестора і центри розроблення грантових заявок.

Наступною ключовою передумовою є інституційна спроможність місцевого самоврядування. Як пише Р. Ясенчук: "у сучасних умовах, коли територіальні громади України стикаються з комплексом зовнішніх загроз — військових, економічних, політичних і соціальних — особливої ваги набуває розроблення та впровадження дієвих механізмів, спрямованих на посилення їхньої інституційної спроможності" [10, с. 203]. В умовах війни та повоєнного відновлення акцент зміщується від формального розширення самоврядних функцій до здатності громад реально організовувати процес відбудови. Це означає наявність професійної управлінської команди, процедур відбору проєктів, публічної комунікації з бізнесом, здатності до міжмуніципальної кооперації, прозорого управління майном і підзвітного використання коштів. Інституційні спроможності громад є такими ж важливим для місцевого розвитку, як наявність фінансових ресурсів: одна й та сама територія за різної якості управління може або втрачати інвестиції, або здійснювати структурні перетворення навіть в кризових умовах. Саме тому місцевий розвиток потребує посилення аналітичної функції громад, підготовки кадрів у сфері стратегування, місцевих фінансів, проєктного менеджменту та партнерської роботи з міжнародними донорами.

Важливим елементом інституційної спроможності є система оцінки результативності місцевої економічної політики. У вихідному тексті справедливо зазначено, що ключовими критеріями оцінки роботи органів самоврядування мають бути показники ефективності управління економічним розвитком території. Практично це означає необхідність переходу від оцінки за обсягом освоєних коштів до оцінки за результатами: кількістю створених або збережених робочих місць, приростом підприємницької активності, часткою інвестицій у доходах громади, зменшенням втрат у мережах, скороченням витрат на енергію, розширенням доступу до послуг та темпами відновлення зруйнованих об'єктів. Лише за наявності таких індикаторів можна обгрунтовано визначати, які інструменти працюють ефективно, а які потребують корекції.

Окреме місце у системі повоєнного відновлення посідає публічно-приватне та муніципально-приватне партнерство. У міжнародній і вітчизняній літературі воно розглядається як один із найбільш придатних механізмів реалізації великих та середніх проєктів в умовах обмежених бюджетних ресурсів і високої капіталомісткості відновлення [3]. Чинне українське трактування державно-приватного партнерства часто є вужчим за реальні потреби територій. Для громад важливим є ширше коло форм співробітництва: концесії, угоди про спільну діяльність, контракти життєвого циклу, енергосервісні контракти, операторські моделі у сфері комунальних послуг, а також змішані схеми співфінансування з мун-

іципальною участю. Перевага такого підходу полягає у поєднанні фінансового ресурсу приватного сектору з регуляторною, земельною, майновою та координаційною спроможністю місцевої влади.

Критеріями, яким мають відповідати проекти партнерства є: довгостроковість, розподіл ризиків між сторонами та досягнення вищої ефективності порівняно з традиційною бюджетною моделлю. Ці критерії особливо релевантні для відбудови житлово-комунального господарства, транспортної та соціальної інфраструктури, де місцеві бюджети самостійно не здатні забезпечити повний обсяг інвестицій. Як пишуть українські дослідники А.Мазаракі та Ю.Уманців: "аналіз та систематизація світового досвіду дають змогу зазначити, що з позицій системного підходу максимальної динаміки розвитку економіки можна досягти, коли всі підсистеми та регуляторні інституції орієнтуються на кінцеву мету суспільного розвитку" [6, с. 10]. Світова практика показує, що партнерські механізми найбільш результативні там, де місцева влада здатна підготувати якісний проект, забезпечити прозору процедуру відбору партнера, гарантувати зрозумілі правила повернення інвестицій і створити систему громадського контролю [3]. Отже, для України критично важливим є не лише нормативне вдосконалення інституту ДПП/МПП, а й формування типових моделей проектів для громад різного масштабу.

Секторальний вимір відновлення місцевої економіки, у першу чергу фокусується на житлово-комунальне господарство. Зношеність житлового фонду, мереж та муніципального обладнання було системною проблемою ще до повномасштабної війни, а воєнні руйнування лише загострили її. За таких умов пріоритетними є не тільки відновлення будинків і мереж, а й зміна організаційної моделі управління житлом: поширення ОСББ, створення асоціацій співвласників, фондів спільного інвестування та інструментів спільного фінансування модернізації. Логіка таких рішень полягає в тому, що житловий фонд має стати об'єктом відповідального співуправління, а не виключно очікування централізованої допомоги. Для громад це означає потребу у муніципальних програмах підтримки реконструкції, співфінансуванні енергоефективних заходів, створенні місцевих гарантійних механізмів для ОСББ та стимулюванні проектів, які знижують експлуатаційні витрати домогосподарств.

У сфері комунальних послуг особливо перспективним є залучення приватного капіталу та технологій до водопостачання, водовідведення, поводження з побутовими відходами, теплопостачання та енергозбереження. Для України це має принципове значення, оскільки в умовах дефіциту коштів саме зменшення втрат у мережах, цифровий облік споживання, модернізація котелень і впровадження сучасних сервісних моделей можуть дати швидкий економічний результат. Відбудова ЖКГ повинна сприйматися не як витратна стаття, а як інвестиція у стійкість місцевої економіки, бо від якості житла, тепла, води, освітлення вулиць і утилізації відходів безпосередньо залежить здатність громади утримувати населення та бізнес.

Не менш важливим є енергетичний компонент місцевого відновлення. У цьому контексті доцільно говорити про створення муніципальних енергокомпаній і розгор-

тання локальних проектів на основі відновлюваних джерел енергії або ресурсів, які є доступними у конкретному регіоні. Такий підхід відповідає сучасним засадам до енергетичної безпеки та децентралізованої генерації, адже дозволяє зменшити залежність громад від великих централізованих систем, підвищити надійність постачання та стримувати зростання тарифного навантаження. Після масованих атак РФ на енергетичну інфраструктуру питання локальної генерації, резервних потужностей, когенерації, сонячних та біоенергетичних рішень перестало бути факультативним і перетворилося на одну з умов функціонування місцевої економіки. Як пише Н.Скоробогатова: "Аналіз європейської практики показує, що ефективне антикризове управління енергетичним переходом досягається завдяки поєднанню механізмів державної підтримки, залучення інвестицій та активної участі місцевих жителів" [9, с. 428].

Водночас енергетичні проекти на місцевому рівні не слід звужувати лише до встановлення окремих об'єктів генерації. Йдеться про формування повного муніципального енергетичного контуру: аудит споживання, модернізацію котелень і тепломереж, підвищення ККД обладнання, використання енергосервісу, локальні системи накопичення енергії та поєднання житлової, бюджетної і комунальної енергоефективності в єдиній програмі. У повоєнний період подібні проекти можуть стати не лише джерелом енергії, а й інструментом залучення інвестицій, локалізації обладнання та створення нових робочих місць.

Відновлення транспортної інфраструктури є ще одним базовим чинником пожвавлення місцевої економіки. Транспорт знижує транзакційні витрати бізнесу, забезпечує зв'язність громади, підтримує доступ до ринку праці, медицини, освіти й адміністративних послуг. Дослідження повоєнної відбудови інфраструктури показують, що без швидкого відновлення доріг, мостів, громадського транспорту, логістичних вузлів та комунальних транспортних підприємств території втрачають інвестиційну привабливість навіть тоді, коли мають відносно збережену виробничу базу. На місцевому рівні існує значна потреба у співфінансуванні транспортних і дорожніх проектів за участю місцевої влади, інвесторів та партнерських механізмів. Для громад це означає перехід від точкових ремонтів до довгострокових програм мобільності, які поєднують дороги, муніципальні перевезення, логістику, безбар'єрність та інтеграцію з регіональними маршрутами.

Соціальна інфраструктура також має розглядатися як складова місцевої економіки, а не лише як сфера витрат. Умови повернення населення, збереження трудового потенціалу та привабливості території для інвестора прямо залежать від доступності лікарень, шкіл, дитячих садків, центрів реабілітації, культурних і сервісних об'єктів. Для таких об'єктів часто у світовій практиці використовуються механізми змішаного фінансування: муніципальний бюджет, довірчі фонди за участю бізнесу, зовнішні інвестиції та партнерські моделі з приватними надавачами послуг. Такий підхід є виправданим, оскільки у повоєнний період соціальна інфраструктура виконує одночасно гуманітарну, демографічну та економічну функції: вона утримує людський капітал на території та підтримує довгострокову податкову базу громади.

Відновлення місцевої економіки неможливе без активної підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу. Саме МСП у період війни швидше за інших адаптуються до змін, однак водночас найбільше залежать від доступу до фінансування, локального попиту, логістики, приміщень і кадрових ресурсів. Тому місцева політика не повинна обмежуватися загальними деклараціями про підтримку підприємництва. Вона має включати програми прискореної реструктуризації бізнесу, підтримку релокації та повторного запуску виробництва, створення бізнес-інкубаторів, центрів першого контакту для підприємців, консультаційної та маркетингової підтримки, а також сервісів допомоги у виході на грантові й кредитні інструменти. Як пишуть у своїй статті Михаліцька Н. та Яцик М.: "основними інструментами зміцнення стійкості малого підприємництва в Україні в умовах війни є фінансова підтримка бізнесу для забезпечення фінансової та кадрової безпеки малого підприємництва" [7, с. 48].

Підтримка підприємницької активності має поєднуватися з розвитком інвестиційної інфраструктури. Йдеться про індустриальні та технологічні парки, підготовку ділянок *greenfield*, ревіталізацію *brownfield*-територій, створення локальних фондів розвитку, експертних центрів, випробувальних лабораторій і кластерних платформ. Окремо слід згадати про можливе створення у перспективі регіональних інвестиційних та страхових компаній, а також муніципальних банків. Хоча такі інституції потребують окремого нормативного врегулювання, сама логіка їх запровадження є обґрунтованою: громада повинна мати інструменти акумулювання коштів та каналізації їх у пріоритетні проекти, а не покладатися лише на випадкові зовнішні надходження. Особливу увагу при цьому слід приділяти галузям з високою доданою вартістю, сервісному сектору, переробці, локальним технологічним рішенням і видам діяльності, що формують більш стійку структуру доходів громади. Перспективним фінансовим інструментом відновлення є муніципальні банки, кредитні спілки територіального розвитку, місцеві інвестиційні фонди та муніципальні запозичення. Світові практики, показують, що територіально прив'язані фінансові інститути можуть обслуговувати муніципальні підприємства, акумулювати кошти ОСББ, співфінансувати інфраструктурні проекти та залучати довгостроковий зовнішній ресурс. Особливо важливо, що муніципальні фінансові інституції здатні забезпечити дешевший і більш адресний доступ до "довгих грошей" для проектів з тривалим горизонтом окупності: модернізації житла, купівлі транспорту, будівництва лікарень, розвитку місцевої енергетики. Водночас такі інструменти мають супроводжуватися чіткими правилами боргової дисципліни, оскільки міжнародний досвід Швеції, Німеччини, Іспанії та Італії свідчить, що фінансова децентралізація дає позитивний ефект лише за умови обмеження дефіциту, визначеності джерел його покриття та контролю за цільовим використанням позикових коштів [11].

Випуск муніципальних цінних паперів також може розглядатися як інструмент мобілізації коштів на розвиток територій. Його перевага полягає у можливості пов'язати залучення фінансування з конкретним інвестиційним проектом, зрозумілим для громади та інвес-

тора. Проте у сучасних українських умовах цей механізм буде працювати лише за кількох передумов: прозорості бюджету, кредитоспроможності громади, реалістичності проектного портфеля та наявності інституційного супроводу запозичень. Отже, муніципальні фінанси у повоєнний період повинні розвиватися у двох напрямках одночасно: зміцнення власних доходів і створення цивілізованих каналів залучення капіталу на інвестиційні цілі.

Важливим ресурсом відновлення є міжмуніципальне та транскордонне співробітництво. Для громад, особливо прикордонних, воно відкриває доступ до спільних інфраструктурних, туристичних, освітніх, медичних, екологічних і логістичних проектів. Українські дослідження євро регіональної взаємодії підтверджують, що транскордонні формати особливо цінні там, де окрема громада не може самостійно забезпечити достатній масштаб інвестицій чи попиту. Вони дають змогу спільно вирішувати проблеми мобільності, охорони довкілля, управління відходами, медичного обслуговування, культурної спадщини та туристичної привабливості.

Для повоєнної України транскордонне співробітництво має ще ширше значення. Воно є каналом інтеграції до практик ЄС, інструментом навчання місцевих команд, способом акумулювання грантових ресурсів та механізмом формування транскордонних кластерів. В умовах, коли значна частина внутрішнього приватного капіталу зосереджена на виживанні, саме спільні програми з європейськими партнерами можуть забезпечити стартове фінансування та організаційну підтримку для складніших проектів. На локальному рівні це означає потребу розвивати проектні офіси, знання про правила програм ЄС, партнерські мережі між громадами та здатність формулювати спільні інтереси не лише у політичних, а й у конкретних економічних категоріях.

Ще одним перспективним напрямом є розвиток зеленого і сільського туризму як форми диверсифікації місцевої економіки. У джерелах з європейського досвіду показано, що податкові стимули, туристичні збори, місцеві програми підтримки садіб, збереження культурної спадщини та просування територіальних брендів можуть давати відчутний мультиплікативний ефект: підтримувати мале підприємництво, генерувати додаткові доходи домогосподарств, активізувати сферу послуг і стимулювати відновлення сільських територій. Для українських громад, особливо відносно безпечних або прикордонних, зелений туризм може стати "м'яким" інструментом відновлення, який не потребує надвеликих початкових інвестицій, але дозволяє швидко залучити малі бізнеси, локальних виробників, ремісників, транспортні та сервісні компанії. Важливо, однак, щоб туристична політика була пов'язана з плануванням території, екологічними обмеженнями, розвитком інфраструктури та брендингом громади, інакше вона не дасть стійкого економічного ефекту.

З урахуванням викладеного інструменти відновлення місцевої економіки доцільно групувати не за галузевою належністю, а за логікою їх впливу на спроможність громади. Перша група має формувати фінансову базу відновлення: місцеві бюджети, партнерські механізми, інвестиційні фонди, запозичення, муніципальні фінансові установи. Друга — забезпечувати запуск підприєм-

Таблиця 1. Систематизація інструментів відновлення місцевої економіки

Напрямок	Інструменти та очікуваний ефект
Фінансова база розвитку	поглиблення фінансової децентралізації; бюджет розвитку; цільові фонди відновлення; співфінансування проєктів; муніципальні запозичення; локальні фінансові установи. Ефект: зростання ресурсної самодостатності громади та підвищення інвестиційної спроможності.
Партнерські механізми	публічно-приватне і муніципально-приватне партнерство; концесії; енергосервіс; спільна діяльність у ЖКГ, транспорті, медицині та соціальній інфраструктурі. Ефект: залучення довгострокового капіталу, розподіл ризиків і пришвидшення модернізації.
Підприємницька та інвестиційна політика	інвестиційні паспорти, greenfield- та brownfield-майданчики, індустріальні й технологічні парки, бізнес-інкубатори, центри підтримки МСП, маркетингові та консультативні сервіси. Ефект: запуск нових бізнесів, диверсифікація зайнятості та розширення податкової бази.
Секторні й просторові інструменти	модернізація житлово-комунального господарства, місцева енергетика, транспорт, соціальна інфраструктура, зелений туризм, міжмуніципальне й транскордонне співробітництво. Ефект: підвищення якості життя, територіальної стійкості та конкурентоспроможності громади.

Джерело: складено автором статті.

ницької екосистеми: підтримка МСП, індустріальні та технологічні парки, бізнес-інкубатори, експертні та маркетингові сервіси. Третя — модернізувати інфраструктурний каркас території: ЖКГ, енергетика, транспорт, соціальні об'єкти. Четверта — інтегрувати громаду у ширші простори розвитку: міжмуніципальну, транскордонну та кластерну взаємодію. Саме синхронне використання цих блоків дає змогу перейти від реактивного управління наслідками війни до політики довгострокової територіальної стійкості.

Узагальнену систематизацію інструментів відновлення місцевої економіки подано в табл. 1.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Повоєнне відновлення місцевої економіки України має спиратися на поєднання інституційної спроможності громади, фінансової децентралізації, стратегічного планування та здатності залучати партнерський і приватний капітал. Аналіз джерел підтверджує, що місцева влада повинна виконувати ширшу роль, ніж адміністрування поточних видатків: бути організатором розвитку, партнером бізнесу та ініціатором інвестиційних і соціально значущих проєктів. До пріоритетних інструментів відновлення належать: розвиток місцевих бюджетів як бюджетів відновлення; упровадження моделей публічно-приватного та муніципально-приватного партнерства; підтримка підприємництва; модернізація житлово-комунальної, енергетичної, транспортної й соціальної інфраструктури; використання міжмуніципальної і транскордонної кооперації; формування системи показників результативності місцевої економічної політики. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення методики оцінювання ефективності програм відновлення громад та адаптацію європейських практик місцевого фінансування до українського правового середовища.

Література:

- Бойченко, М. В. Відновлення та розвиток транспортної інфраструктури у повоєнний період // Економічний вісник Донбасу. 2023. № 3 (73). С. 132—137.
- Борщевський, В. В., Засадко, В. В., Василиця, О. Б. Західний регіон України в умовах сучасних викликів глобалізації: стратегічне планування розвитку в контексті наближення до ЄС // Регіональна економіка. 2022. № 2. С. 25—34.
- Група радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми "U-LEAD з Європою". Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів. 2017. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
- Дугінець, Г. В., Колодко, Н. А. Економічне відновлення та розвиток країн після збройних конфліктів: досвід для України // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2023. № 5 (130). С. 46—65.
- Євськова, О. В. Відновлення та розвиток територіальних громад в Україні: проблематика та процесуальна специфіка // Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2023. № 4 (82). С. 110—118. URL: https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/19.pdf (дата звернення: 08.01.2026).
- Мазаракі, А. А., Уманців, Ю. М. Економічна політика в умовах глобальної нестабільності // Scientia Fructuosa. 2025. Т. 159, № 1. С. 4—26. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/2273> (дата звернення: 10.03.2026).
- Михаліцька, Н. Я., Яцик, М. Р. Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану: інструменти фінансової та кадрової безпеки // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2023. № 2. С. 45—54. URL: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/>

economy/article/view/2023-11-30 (дата звернення: 19.01.2026).

8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF> (дата звернення: 02.03.2026).

9. Скоробогатова, Н. Є. Енергонебезпеку місцевих громад: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні // Журнал європейської економіки. 2025. Т. 24, № 3 (94). С. 427—450. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1884> (дата звернення: 15.02.2026).

10. Ясенчук, Р. В. Інституційна спроможність територіальних громад в умовах зовнішніх загроз // Право та державне управління. 2021. № 4. С. 199—206. URL: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2021/28.pdf (дата звернення: 15.02.2026).

11. OECD. Fiscal Rules for Subnational Governments: The Devil's in the Details. OECD Working Papers on Fiscal Federalism. 2021. No. 35. URL: https://www.oecd.org/en/publications/fiscal-rules-for-subnational-governments_531da6f9-en.html (Accessed 15 February 2026).

References:

1. Boichenko, M.V. (2023), "Recovery and development of transport infrastructure in the post-war period", *Economic Herald of the Donbas*, vol. 73, no. 3, pp. 132—137.

2. Borshchevskiy, V.V., Zasadko, V.V. and Vasylytsia, O.B. (2022), "The western region of Ukraine in the context of contemporary globalization challenges: strategic development planning in the context of approaching the EU", *Regional Economy*, vol. 2, pp. 25—34.

3. Regional Development Policy and Action in Ukraine Team, U-LEAD with Europe Programme (2017), "Public-private partnership as a mechanism for implementing the new regional policy: opportunities for application and practical aspects of preparing and implementing investment projects", available at: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (Accessed 05 April 2026).

4. Duhinets, H.V. and Kolodko, N.A. (2023), "Economic recovery and development of countries after armed conflicts: experience for Ukraine", *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, vol. 5 (130), pp. 46—65.

5. Yevsiukova, O.V. (2023), "Recovery and development of territorial communities in Ukraine: issues and procedural specifics", *State and Regions. Series: Public Administration*, vol. 4 (82), pp. 110—118, available at: https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/19.pdf (Accessed 05 April 2026).

6. Mazaraki, A.A. and Umantsiv, Yu.M. (2025), "Economic policy in the context of global instability", *Scientia Fructuosa*, vol. 159, no. 1, pp. 4—26, available at: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/2273> (Accessed 05 April 2026).

7. Mykhalitska, N.Ya. and Yatsyk, M.R. (2023), "Development of small entrepreneurship in Ukraine during martial law: instruments of financial and personnel

security", *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Economic Series*, vol. 2, pp. 45—54, available at: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/2023-11-30> (Accessed 05 April 2026).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On Approval of the State Regional Development Strategy for 2021-2027", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF> (Accessed 05 April 2026).

9. Skorobohatova, N.Ye. (2025), "Energy independence of local communities: international experience and development prospects in Ukraine", *Journal of European Economy*, vol. 24, no. 3 (94), pp. 427—450, available at: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1884> (Accessed 05 April 2026).

10. Yashchuk, R.V. (2021), "Institutional capacity of territorial communities under external threats", *Law and Public Administration*, vol. 4, pp. 199—206, available at: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2021/28.pdf (Accessed 05 April 2026).

11. OECD (2021), "Fiscal Rules for Subnational Governments: The Devil's in the Details", *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, vol. 35, available at: https://www.oecd.org/en/publications/fiscal-rules-for-subnational-governments_531da6f9-en.html (Accessed 05 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.04.26

Прорецензовано / Revised: 27. 04.26

Дата публікації / Published: 12.05.26

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663